

Çocuk Enfeksiyon Hastalıkları

Ender DURUALP¹

Mehmet KIYAN²

GİRİŞ

Enfeksiyon hastalıkları eski çağlardan beri insan sağlığını tehdit eden, sık ve yaygın görülen, bireylerin yaşam kalitesini olumsuz yönde etkileyen, sakatlıklara ve ölümlere yol açan toplumsal bir sağlık sorunudur. Nüfus yoğunluğunun hızla artması, göç olgusu, iklim değişiklikleri, insanların toplu halde bulunmaları, sosyokültürel yapı ve ekonomik koşullar, sağlık hizmetlerinde korunma ve önlem basamağındaki yetersizlikler, alt yapı sorunları vb. pek çok faktör, enfeksiyon hastalıklarının artmasına ve salgınlara neden olmaktadır.

Bu bölümde çocuklarda sık görülen solunum sistemi, üriner sistem, sindirim sistemi ve ciltte görülen enfeksiyon hastalıkları ile döküntülü hastalıklara ilişkin belirti ve bulgular, bulaşma yolları, komplikasyonları (yan etki), tedavisi ve korunma yolları üzerinde durulmuştur.

ÇOCUK VE ENFEKSİYON HASTALIKLARI

Bir mikroorganizmanın duyarlı konakçı dokusuna girip üremesi ve çoğalmasına **enfeksiyon**, konakçıda hastalığa özgü belirti ve bulgularla karakterize klinik bulgular oluşturmaya **enfeksiyon hastalığı** denir. Gelişmiş ülkelerde çevre sani-

¹ Prof. Dr., Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü, endora2212@hotmail.com

² Prof. Dr., Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Temel Tıp Bilimleri Bölümü Tıbbi Mikrobiyoloji AD., kiyan@medicine.ankara.edu.tr,

KAYNAKLAR

- Akçakaya, N., Camcıoğlu, Y. ve Çokuğraş, H. (1996). İnfeksiyon hastalıkları. T. Onat (Ed.), *Çocuk sağlığı ve hastalıkları Cilt 2*. İstanbul: Eksen Yayınları.
- Akduman, D. (2017). Kızamıkçık (Rubella). A. Willke Topçu, G. Söyletir ve M. Doğanay (Ed.), *Enfeksiyon hastalıkları ve mikrobiyolojisi* (4. Baskı). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Akhter, S., Türegün, B., Kıyan, M., Gerçeker, D., Güriz, H. ve Şahin, F. (2014). Beş yaş altı çocuklarda gastroenterite neden olan yedi farklı RNA virusunun araştırılması. *Mikrobiyoloji Bülteni*, 48(2), 233-241. doi:10.5578/mb.7575
- Aksoy, M. ve Aksu Arıca, D. (2016). Seboreik dermatit. *Türkiye Klinikleri Journal of Dermatology*, 26(2), 90-100. doi: 10.5336/dermato.2015-47766
- Aşçı Toraman, Z. (2023a). Parvovirüsler. Ö. Kısa (Ed.), *Sağlık bilimlerinde mikrobiyoloji temel bilgiler*. İstanbul: Ema Tıp Kitabevi.
- Aşçı Toraman Z. (2023b) Herpes virüsler. Ö. Kısa (Ed.), *Sağlık bilimlerinde mikrobiyoloji temel bilgiler*. İstanbul: Ema Tıp Kitabevi.
- Aşçı Toraman Z. ve Bulut Y. (2023) Picornavirüsler. Ö. Kısa (Ed.), *Sağlık bilimlerinde mikrobiyoloji temel bilgiler*. İstanbul: Ema Tıp Kitabevi.
- Aşı takvimi (2022). <https://asi.saglik.gov.tr/asi-takvimi2>
- Ayhan, E. (2021). Bebek bezi dermatiti. E. Çetinkaya (Ed.), *Deri ve zührevi hastalıkları*. İstanbul: Galenos Yayınevi.
- Aytekin Özdemir, A. ve Erdoğan, B. (2021). Enfeksiyon hastalıkları. R. Balcı Akpınar ve S. Küçükoglu (Ed.), *Çocuk sağlığı ve ilk yardım* (2. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Ball, J.W. & Bindler, R.C. (2003). *Pediatric Nursing: Caring for Children* (3rd Ed.). NJ: Pearson Education.
- Ball, J.W., Bindler, R.C., Cowen, K.J., & Shaw, M.R. (2016). *Principles of Pediatric Nursing: Caring for Children* (7th Ed.). NJ: Pearson Education.
- Başkol Elik, D., Memetali, S., Şanlıdağ İşbilen G., Kenanoğlu Ketenoglu, B., Yalçı, A., Işıkgöz Taşbakan, M. ve Şencan, Ş. (2023). <https://www.ekmud.org.tr/haber/907-10-soruda-kizil>.
- Beyazova, U. ve Şahin, F. (2017). Boğmaca. A. Willke Topçu, G. Söyletir ve M. Doğanay (Ed.), *Enfeksiyon hastalıkları ve mikrobiyolojisi* (4. Baskı). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Bronstein, D.E. & Glaser, C.A. (2014). Central nervous system infections-Aseptic meningitis and viral meningitis. R.D. Feigin, J.D. Cherry et.al. (Ed.), *Feigin and Cherry's textbook of pediatric infectious diseases* (7. Ed.). Philadelphia, PA: Elsevier.
- Büke, Ç. (2017). Simplex virüsleri (HSV-1 ve HSV-2). A. Willke Topçu, G. Söyletir ve M. Doğanay (Ed.), *Enfeksiyon hastalıkları ve mikrobiyolojisi* (4. Baskı). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Cherry, J.D. (2014). Skin infections-Roseola infantum (Exanthem subitum). R.D. Feigin, J.D. Cherry et.al. (Ed.), *Feigin and Cherry's textbook of pediatric infectious diseases* (7. Ed.). Philadelphia, PA: Elsevier.
- Çavuşoğlu, H. (2015). *Çocuk sağlığı hemşireliği Cilt 2* (12. Baskı). Ankara: Sistem Ofset Basımevi.
- Çiragil, P. (2018). Solunum yolları ile ilişkili Gram negatif basiller. B. Şener ve B. Esen (Çeviri Ed.), *Tıbbi mikrobiyoloji ve immünoloji* (14. Baskı). Ankara: Güneş Tıp Kitabevleri.
- Çiftçi, E. (2017). Eritema enfeksiyozum ve Roseola Infantum. A. Willke Topçu, G. Söyletir ve M. Doğanay (Ed.), *Enfeksiyon hastalıkları ve mikrobiyolojisi* (4. Baskı). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Çiftçi, E. (4.10.2022). Çocuklukta akut gastroenterit (pdf). Ders notları. https://www.erginciftci.com/FileUpload/bs482624/File/cocuklarda_akut_gastroenteritler_2022_04102022.pdf
- Çolak, D. (2018). Zarflı DNA virüsleri. B. Şener ve B. Esen (Çeviri Ed.), *Tıbbi mikrobiyoloji ve immünoloji* (14. Baskı). Ankara: Güneş Tıp Kitabevleri.
- Deniz, Ü. ve Özer, E. (2021). Çocuk enfeksiyon hastalıkları. Ü. Deniz ve Ö.R. Önder (Ed.), *Anne çocuk sağlığı ve ilk yardım* (7. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

- Doğanay, M. ve Demiraslan, H. (2017). Deri ve derialtı dokusunun bakteriyel enfeksiyonları. A. Willke Topçu, G. Söyletir ve M. Doğanay (Ed.), *Enfeksiyon hastalıkları ve mikrobiyolojisi* (4. Baskı). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Erdem, Y. (2014). *Çocuk gelişimi ve eğitimi-Çocuk hastalıkları* (3. Baskı). Ankara: Vize Yayıncılık.
- Ertuğrul, T.Y. (2010). Üst solunum yolları ve hastalıkları. O. Neyzi ve T. Ertuğrul (Ed.), *Pediyatri 2* (4. Baskı). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Eyigün, C.P. ve Avcı, İ.Y. (2017). Kızıl. A. Willke Topçu, G. Söyletir ve M. Doğanay (Ed.), *Enfeksiyon hastalıkları ve mikrobiyolojisi* (4. Baskı). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Fölster Holst, R. (2018). Differential diagnoses of diaper dermatitis. *Pediatric dermatology*, 35, 10-18. doi: 10.1111/pde.13484
- Gahlawat, G., Wubshet, T., Bushell, M., Abrha, S., Peterson, G.M., Mathew, C., Sinnollareddy, M., et.al. (2021). Emerging treatment strategies for impetigo in endemic and nonendemic settings: A systematic review. *Clinical Therapeutics*, 43(6), 986-1006. <https://doi.org/10.1016/j.clinthera.2021.04.013>
- Giniş, T. (2009). Çocuklarda atopik dermatit. *Çocuk Dergisi*, 9(2), 62-67.
- Gökahmetoğlu, S. (2018). Zarfsız RNA virüsleri. B. Şener ve B. Esen (Çeviri Ed.), *Tıbbi mikrobiyoloji ve immünoloji* (14. Baskı). Ankara: Güneş Tıp Kitabevleri.
- Görak, G. (2008). Yenidoğanın deri hastalıkları. T. Dağoğlu ve G. Görak (Ed.), *Temel neonatoloji ve hemşirelik ilkeleri* (Yenilenmiş 2. Baskı). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Görak, G. (2018a). Enfeksiyon etkenlerinin genel özellikleri ve enfeksiyon oluşumu. G. Görak, S. Savaşer ve S. Yıldız (Ed.), *Bulaşıcı hastalıklar hemşireliği* (2. Baskı). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi.
- Görak, G. (2018b). Solunum yolu ile bulaşan enfeksiyonlar ve hemşirelik bakımları. G. Görak, S. Savaşer ve S. Yıldız (Ed.), *Bulaşıcı hastalıklar hemşireliği* (2. Baskı). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi.
- Gözen, D., Çağlar, S. ve Doğan, Z. (2011). 0-24 ay arası bebeği olan annelerin pişiği önleme ve bakımına yönelik uygulamaları. *İ.Ü. Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 19(1), 17-22.
- Gülen, A. ve Hacımustafaoğlu, M. (2013). Çocuklarda akut infeksiyöz gastroenteritlere genel yaklaşım. *ANKEM Dergisi*, 27(3), 147-157. doi:10.5222/ankem.2013.147
- James, S.H. & Kimberlin, D.W. (2015). Neonatal herpes simplex virus infection. M.A. Jackson and A.L. Myers (Ed.), *Pediatric infectious disease: Part 1*. Philadelphia, PA: Elsevier.
- Johnson, M.K. (2020). Impetigo. *Advanced Emergency Nursing Journal*, 42(4), 262-269. DOI: 10.1097/TME.0000000000000320
- Kansu, C.A. (2021). Çocuklarda sık görülen enfeksiyon hastalıkları ve aşılar. G. Dolgun (Ed.), *Anne çocuk sağlığı ve ilk yardım*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karataş, E. ve Aydemir, Ş. (2017). Corynebacterium diptheriae ve diğer Corynebacterium türleri. A. Willke Topçu, G. Söyletir ve M. Doğanay (Ed.), *Enfeksiyon hastalıkları ve mikrobiyolojisi* (4. Baskı). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Kim, K.S. (2014). Central nervous system infections-Bacterial meningitis beyond the neonatal period. R.D. Feigin, J.D. Cherry et.al. (Ed.), *Feigin and Cherry's textbook of pediatric infectious diseases* (7. Ed.). Philadelphia, PA: Elsevier.
- Kıvanç Altunay, İ. (2021). Dermatitler (Atopik, seboreik, temas). E. Çetinkaya (Ed.), *Deri ve zührevi hastalıkları*. İstanbul: Galenos Yayınevi.
- Kocabaş, E. (2017). Kızamık. A. Willke Topçu, G. Söyletir ve M. Doğanay (Ed.), *Enfeksiyon hastalıkları ve mikrobiyolojisi* (4. Baskı). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Koku Aksu, A.E. ve Hatipoğlu, N. (2021). Deri döküntüleri/lezyonları. E. Çetinkaya (Ed.), *Deri ve zührevi hastalıkları*. İstanbul: Galenos Yayınevi.
- Köksal, İ. 2023. *EKMUD erişkin başışıklama rehberi-3. Gözden geçirme*. Ankara: Bilimsel Tıp Ya-

- yinevi..
- Kurt, H. (2017). Kabakulak. A. Willke Topçu, G. Söyletir ve M. Doğanay (Ed.), *Enfeksiyon hastalıkları ve mikrobiyolojisi* (4. Baskı). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Kurudirek, F. ve Gürarlan Baş, N. (2021). Çocukluk çağında sık görülen hastalıklar. R. Balcı Akpınar ve S. Küçüköğlü (Ed.), *Çocuk sağlığı ve ilk yardım* (2. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kürtüncü, M., Topan, A. ve Arslan, N. (2022). Çocukluk çağı ishallerine yaklaşım: Gastroenteritler. E. Keten Edis (Ed.), *Sağlık ve bilim 2022:Hemşirelik IV*. İstanbul: Efe Akademi Yayınları.
- Özarmağan, G. (2017). Yenidoğanın deri hastalıkları. T. Dağoğlu ve F. Ovalı (Ed.), *Neonatoloji* (3. Baskı). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Özdemir, H. (2023). *Boğmaca*. [PowerPoint slides]. SlideShare. <https://acikders.ankara.edu.tr/course/view.php?id=2154>.
- Özek, E. ve Akman, İ. (2017). Yenidoğanın cilt bakımı. T. Dağoğlu ve F. Ovalı (Ed.), *Neonatoloji* (3. Baskı). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Özsan, M. ve Öcal, D.N. (2019). Herpesviridae. *Basitleştirilmiş klinik mikrobiyoloji* (6. Baskı). Ankara: Nobel Yıp Kitabevleri.
- Özsoy, M. (2023). Paramiksovirusler. Ö. Kısa (Ed.), *Sağlık bilimlerinde mikrobiyoloji temel bilgiler*. İstanbul: Ema Tıp Kitabevi.
- Sağlık Bakanlığı (2018). Kızamıkçık hastalığı. [https://asi.saglik.gov.tr/liste/9-kizamikçık-nedir-belirtileri-nelerdir.html](https://asi.saglik.gov.tr/liste/9-kizamikcik-nedir-belirtileri-nelerdir.html)
- Sağlık Bakanlığı (13.08.2020). El yıkama tekniği. <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66456/el-yikama-teknigi.html>
- Sağlık Bakanlığı (2023). Suçiçeği hastalığı. [https://asi.saglik.gov.tr/liste/25-suçiçeği hastalığı-nedir.html](https://asi.saglik.gov.tr/liste/25-suçicegi-hastaligi-nedir.html).
- Saner, G. (2010). Çocuklarda sık görülen deri hastalıkları. O. Neyzi ve T. Ertuğrul (Ed.), *Pediyatri* 2 (4. Baskı). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Savaşer, S. (2018). Sindirim yolu ile bulaşan enfeksiyonlar ve hemşirelik bakımları. G. Görak, S. Savaşer ve S. Yıldız (Ed.), *Bulaşıcı hastalıklar hemşireliği* (2. Baskı). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi.
- Sever, L., Çalışkan, S. ve Arısoy, N. (1996). Üriner sistem ve hastalıkları. T. Onat (Ed.), *Çocuk sağlığı ve hastalıkları Cilt 2*. İstanbul: Eksen Yayınları.
- Sezer Çirit, O. (2018). Gram pozitif basiller. B. Şener ve B. Esen (Çeviri Ed.), *Tıbbi mikrobiyoloji ve immünoloji* (14. Baskı). Ankara: Güneş Tıp Kitabevleri.
- Şanlı, B. (2016). Çocuklarda sık görülen deri enfeksiyonları. *Klinik Tıp Pediatri Dergisi*, 8(3), 1-4.
- Şirin, A., Tanman, F. ve Emre, S. (2010). Üriner sistem enfeksiyonları. O. Neyzi ve T. Ertuğrul (Ed.), *Pediyatri* 2 (4. Baskı). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Tanman, B. ve Ertuğrul, T.Y. (2010). Alt solunum yolları ve hastalıkları. O. Neyzi ve T. Ertuğrul (Ed.), *Pediyatri* 2 (4. Baskı). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Taşova, Y. ve Candevir Ulu, A. (2017). Suçiçeği ve zona. A. Willke Topçu, G. Söyletir ve M. Doğanay (Ed.), *Enfeksiyon hastalıkları ve mikrobiyolojisi* (4. Baskı). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Törüner, E.K. ve Büyükgönenc, L. (2023). *Çocuk sağlığı temel hemşirelik yaklaşımları* (3. Baskı). Ankara: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Tunçbilek, S. ve Tekeli, E. (2017). Tetanoz. A. Willke Topçu, G. Söyletir ve M. Doğanay (Ed.), *Enfeksiyon hastalıkları ve mikrobiyolojisi* (4. Baskı). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.
- TÜİK, İstatistiklerle Çocuk-2021 (Nisan, 2022). https://www.tuik.gov.tr/media/announcements/istatistiklerle_cocuk_2021.pdf
- Tümay, G.T., Çullu, F. ve Kutlu, T. (1996). Gastrointestinal sistem ve hastalıkları. T. Onat (Ed.), *Çocuk sağlığı ve hastalıkları Cilt 2*. İstanbul: Eksen Yayınları.
- Türk Dermatoloji Derneği (2023). Hasta bilgilendirme broşürü. <https://turkdermatoloji.org.tr/>

- media/hasta_bilgilendirme/Erizipel.pdf
- World Health Organization (WHO) (2.05.2017). Diarrhoeal disease. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/diarrhoeal-disease>
- World Health Organization (WHO) (16.02.2023). Diarrhoea. https://www.who.int/health-topics/diarrhoea#tab=tab_1, https://www.who.int/health-topics/diarrhoea#tab=tab_2, https://www.who.int/health-topics/diarrhoea#tab=tab_3
- Yayla Karakurt, D., Yücel, E., Özçeker, D. ve Beşer, O.F. (2020). Atopik dermatit tanılı çocuklarda banyo alışkanlıkları ve egzama şiddetine etkisi. *Çocuk Dergisi*, 20(3),83-88. <https://doi.org/10.26650/jchild.2020.3.778936>
- Yazan Sertöz, R. ve Uluer Biçeroğlu, S. (2017). Picornavirus ailesi. A. Willke Topçu, G. Söyletir ve M. Doğanay (Ed.), *Enfeksiyon hastalıkları ve mikrobiyolojisi* (4. Baskı). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.